

SB-0181

Second Year B. A. Examination

March / April – 2011

Sanskrit : Paper-II

(काव्य शास्त्र, छंद एवं व्याकरण) (Old Course)

काव्यप्रकाश (१,२,१०) श्रीमम्मटाचार्य छंद एवं व्याकरण काव्य प्रकाश उल्लास १,२,१०
(नियत अलंकाराः) (नियत छंदाः) (व्याकरण)

Time : Hours]

[Total Marks : 70

सूचना :

नीचे दृष्टावेव निशानीवाणी विगतो उत्तरवही पर अवश्य लपची. Fillup strictly the details of signs on your answer book.	Seat No. :
Name of the Examination :	<input type="text"/>
<input type="text" value="S. Y. B. A."/>	<input type="text"/>
Name of the Subject :	<input type="text"/>
<input type="text" value="Sanskrit : Paper-II (Old)"/>	<input type="text"/>
Subject Code No. : <input type="text" value="0"/> <input type="text" value="1"/> <input type="text" value="8"/> <input type="text" value="1"/>	Section No. (1, 2,.....): <input type="text" value="Nil"/>
Student's Signature	

- १ (अ) वाक्योक्तुं विवरण करो : (गमे ते ७) १०
(a) Explain with reference to the context any two of the following : 10
(१) शमादिवद्धर्तितव्यं न रावणादिवदित्युपदेशं च यथायोगं कवेः सहृदयस्य च करोतीति सर्वथा तत्र यतनीयम्।
(२) तदन्तिकमेव रन्तुं गतासीति प्राधान्येनाधमपदेन व्यज्यते।
(३) सर्वेषां प्रायशोडधानां व्यजकत्वमपीष्यते।
(४) उक्तं हि वाकपदीये गोः स्वरुपेण न गौः नापि अगोः गोत्वाभिसंबधात् तु गौः इति।
- (ब) कोर्ध पञ्च ओक संसंदर्भ समञ्जसो : ५
(a) Explain any one with reference to the context. 5
(१) सार्धम्यमुपमा भेदे।
(२) सर्वत्र एवं विधविषये अतिशयोक्तिरेव प्राणत्वेनावतिष्ठते।
- २ (अ) सविस्तर थर्यो : १०
2 (a) Explain fully : 10
नियतिकृतनियमरहितां हलादैकमयीमनन्य पर तन्नाम्।
नवरसरुचिरां निर्भितिमादधति भारती कवेर्जयति॥

अथवा / OR

આચાર્ય મમ્મટે આપેલ લક્ષણાની શરતો ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

Discuss in detail three conditions of લક્ષણાવ્યાપાર according to મમ્મટાચાર્ય.

- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક પર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો. ૫
- (b) Write a critical note on any **one** of following. 5
- (૧) કાવ્યહેતવઃ।
- (૨) અભિધામૂલા વ્યંજના।
- ૩ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે અલંકાર વ્યાખ્યા આપી સદૃષ્ટાંત સમજાવો : ૮
- Define and Explain with the illustration any **two** of the following Alankaras. 8
- (૧) ઉત્પ્રેક્ષા
- (૨) શ્લેષઃ
- (૩) દીપક
- (૪) વ્યતિરેકઃ
- ૪ (અ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ એક અલંકાર ઓળખી સમજાવો : ૪
- (a) Recognise and explain the Alankaras in any **one** of the following verses. 4
- (૧) દેવીભાવં ગમિતા પરિવારપદં કથં ભજત્વેષા।
ન ખલુ પરિભોગયોગ્યં દૈવતરુપાઙ્કિતં રત્નમ્॥
- (૨) અહો હિ મે બહવપરાહ્વામાયુષા યદપ્રિયં વાચ્યમિદં મયેદૃશમ્।
ત એવ ધન્યાઃ સુહૃદ પરાભવં જગત્યદદૃષ્ટ્વૈવ હિયે ક્ષયં ગતાઃ॥
- (બ) નીચેના અલંકાર યુગ્મોમાંથી કોઈ પણ બેના સામ્યભેદ દર્શાવો. ૮
- (b) Compare and contrast any **two** of the given અલંકાર યુગ્મ 8
- (૧) નિદર્શના – દૃષ્ટાંત
- (૨) વિભાવના – વિશેષોક્તિ
- (૩) અપહનુત્તિ – રુપક
- (૪) ભ્રાન્તિમાન – સસંદેહ
- ૫ (અ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે છંદ લક્ષણ અને દૃષ્ટાંત આપી સમજાવો. ૫
- (a) Define and explain with the illustration any **two** of the following metres. 5
- (૧) વસંતતિલકા
- (૨) પૃથ્વી
- (૩) માલિની
- (૪) શાર્દૂલવિક્રીડિતમ્

- (ब) नीयेनाभांथी गमे ते बे श्लोकोना छंदो ओण्णी समजवो. ५
- (a) Recognise and explain the metres in any **two** of the following verses. 5
- (१) तुरगविचयव्यग्रानुर्वीमिदः सगराध्वरे
कपिलमहसामर्षात् प्लुष्टान्पितुश्च पितामहान्।
अगणिततनूतापं तप्त्वा तपांसि भागीरथो
भगवति तव स्पृष्टानद्भिरिचरादुदतीतरत् ॥
- (२) मभ्रत्वेनोन्नमन्तः परगुणकथनैः स्वान्गुणान्ख्यापयन्तः
स्वार्थान्संपादयन्तो विततपृथुतरा रम्मयन्तः परार्थे।
क्षान्त्यैवाक्षेपरुक्षाक्षरमुखरमुखान्दुर्मखान् दूषयन्तः
सन्तः साश्चर्यचर्या जगति बहुमताः कस्य नाभ्यर्चनीयाः ॥
- (३) धते चक्षुर्मुकुलिनि रणत्कोकिले बालचूते
मार्गे गात्रं क्षिपति बकुलामोदगर्भस्य वायोः।
दावप्रेम्णा सरसबिसिनी पत्रमागोतरीय –
स्ताभ्यन्मूर्तिः श्रयति बहुशो मृत्य वे चन्द्रपादान् ॥
- (४) धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे। समवेता युयुत्सवः।
मामका पाण्डवाश्चैव। किमकुर्वत संजयः ॥
- (ङ) नीयेनाभांथी कोर्ष पश पांयनी संधि करो. ५
- (c) Do the सन्धि of any **five** of the following. 5
- (१) महा + ऋषि
(२) तन् + मयम्
(३) इन्दुः + मयूखैः
(४) नमः + ते
(५) कुमारः + अवदत्
(६) अधि + आत्मम्
(७) उप + इन्द्रः
- (३) नीयेनाभांथी कोर्ष पश पांयनो संधिविग्रह करो. ५
- (a) Do the सन्धि-विग्रह of any **five** of the following. 5
- (१) पुस्तकालयः
(२) कवीन्द्रः
(३) गोविन्दोडहम्
(४) संस्करणम्
(५) षड्दर्शनम्
(६) निष्पापम्
(७) भूपेन्द्रः